യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധമ്)/സർഗം 47

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സംസാരഭാരസുശ്രാന്തഃ സംകടേഷു ലുഠത്തനുഃ .
യോഽഭിവാഞ്ഛതി വിശ്രാന്തിം തസ്യ ക്രമമിമം ശൃണു .. 1
പൂർവം വിവേകകണികാ യദാ സ്വഹൃദി ജായതേ .
സംസാരനിർവേദമയീ കാരണാദ്വാപ്യകാരണാത് .. 2
തദാ ശ്രയന്തി സച്ഛായാൻസാധുത്വസുവിശാലിനഃ .
അധ്വശ്രമഹരാംസ്താപതപ്താ മാർഗതരൂനിവ .. 3
ദൂരേ പരിഹരത്യജ്ഞാന്യജ്ഞയൂപാനിവാധ്വഗഃ .
സ്നാനദാനതപോയജ്ഞാൻകരോതി വിബുധാനുഗഃ .. 4
പേശലം ചാനുരൂപം ച വ്യവഹാരമകൃത്രിമമ് .
ലോക്യമാഹ്ലാദനം ധത്തേ ചന്ദ്രവിമ്ബമിവാമൃതമ് ..
പരപ്രജ്ഞാനുഗോ ഭവ്യഃ പരാർഥപരിപൂരകഃ .
പവിത്രകർമരസികഃ കോഽപി സൗമ്യഃ പ്രവർതതേ .. 6
നവനീതസ്ഥലീവാഽച്ഛാ സ്നിഗ്ധാ മൃദ്വീ മനോഹരാ .
ജനം സുഖയതി സ്വാദ്വീ തദീയാ നവസംഗതിഃ .. 7
ശീതലാനി പവിത്രാണി ചരിതാനി വിവേകിനഃ .
ഇന്ദോരിവാംശുജാലാനി ജനം ശീതലയന്ത്യലമ് .. 8
ന തഥോദ്യാനഖണ്ഡേഷു പുഷ്പപ്രകരഹാരിഷു .
വിശ്രാമ്യതേ വീതഭയം യഥാ സാധുസമാഗമേ .. 9
മന്ദാകിനീപയാംസീവ സംഗതാനി വിവേകിനാമ് .
പ്രക്ഷാലയന്തി പാപാനി പ്രയച്ഛന്തി വിശുദ്ധതാമ് .. 10
വിവേകിഷു വിരക്തേഷു സംസാരോത്തരണാർഥിഷു .
ജനഃ ശീതലതാമേതി ഹിമഹാരഗൃഹേഷ്വിവ .. 11
നനു നാമരതോദാരാ യാ വിവേകിനി വിദ്യതേ .
സുരഗന്ധർവകന്യാസു മാനവീഷു ന വിദ്യതേ .. 12
പ്രജ്ഞാ പ്രസാദമായാതി ക്രമാദുചിതകർമണഃ .
അന്തഃകരോതി ശാസ്ത്രാർഥമർഥം മുകുരഭൂരിവ .. 13
സത്പ്രജ്ഞോന്നതിമായാതി ശാസ്ത്രാർഥരസശാലിനീ .
വിവേകിനി വിലാസേന കദലീവ മഹാവനേ .. 14
അന്തരേവാനുഭവതി സർവാർഥാൻപ്രതിബിമ്ബിതാൻ .
ആദർശവദശേഷേണ പ്രജ്ഞാ നൈർമല്യശാലിനീ .. 15
സാധുസംഗമശുദ്ധാത്മാ ശാസ്ത്രാർഥപരിമാർജിതഃ .
പ്രാജ്ഞോ ഭാത്യുദ്ധൃതം വഹ്നേരഗ്നിശൗചമിവാംശുകമ് .. 16
കചത്കാഞ്ചനകാന്തേന വിമലാലോകകാരിണാ .
ഭുവനം ഭാസ്കരേണേവ ഭാതി സാധുഃ സ്വതേജസാ .. 17
തഥാനുഗച്ഛതി പ്രാജ്ഞഃ ശാസ്ത്രസാധുസമാഗമൗ .

യഥാത്യന്താനുഷങ്ഗേണ താവേവാനുഭവത്യസൗ .. 18
ക്രമാത്സജ്ജനതാമേത്യ ശാസ്ത്രാർഥഭരഭാവിതഃ .
ഭാതി ഭോഗാനധഃകുർവൻപഞ്ജരാദിവ നിർഗതഃ .. 19
ഭോഗാഭിഗമദൗർഭാഗ്യം ദിനാനുദിനമുജ്ഝതാ .
തേന തത്കുലമാഭാതി താരാചക്രമിവേന്ദുനാ .. 20
അഭോഗകൃപണാ കാപി ന ചൈവാസ്യ പ്രവർതതേ .
മുഖേ കാന്തിരപൂർവൈവ ചന്ദ്രേ രാഹുമൃതേ യഥാ .. 21
തൃണീകൃതത്രിജഗതാം മഹതാമഭിധേയതാമ് .
സ യാതി കല്പവിടപീ നഭസീവ ദിവൗകസാമ് .. 22
ഭോഗാനാം ദ്വേഷണേനാന്തർലജ്ജമാനോ മനസ്യപി .
ഭോഗാനാമപ്യസംപത്ത്യാ പരമം പരിതുഷ്യതി .. 23
സ്വാ ഏവോപഹസത്യന്തസ്തരുണീസ്തരലക്രിയാഃ .
ഖേദസ്മേരമുഖോ ജാതീർജാതിസ്മര ഇവാധമഃ .. 24
അഥ തം ദ്രഷ്ടുമായാന്തി സൗഹാർദേനൈവ സാധവഃ .
ഭൂമാവിവോദിതം ചന്ദ്രം വിസ്മയോത്ഫുല്ലലോചനാഃ .. 25
നിത്യാനാദൃതഭോഗോ∫സൗ തതോ∫പ്യുചിതയാ ധിയാ .
പ്രാപ്തമപ്യുചിതാരമ്ഭം ഭോഗം ന ബഹുമന്യതേ .. 26
പൂർവം സംസൃതിവൈര+സ്യ/മന്തരേവോദിതാത്മനഃ .
ജായതേ ജീർണജാഡ്യസ്യ പാകാദിവ ശരത്തരോഃ .. 27
തതഃ സജ്ജനസംപർകമുദർകശ്രേയസേ സ്വയമ് .
കരോതി സ്വസ്ഥതാഗൃദ്ധ്രുർഭിഷഗാശ്രയണം യഥാ .. 28
തേനോദാരമതിർഭൂത്വാ ശാസ്ത്രാർഥേഷു നിമജ്ജതി .
മഹാന്മഹാപ്രസന്നേഷു സരഃസ്വിവ മഹാഗജഃ .. 29
സജ്ജനോ ഹി സമുത്താര്യ വിപദ്ഭ്യോ നികടസ്ഥിതമ് .
നിയോജയതി സംപത്സു സ്വാലോകേഷ്വിവ ഭാസ്കരഃ .. 30
പരസ്വാദാനവിരതിഃ പൂർവമേവ പ്രവർതതേ .
വിവേകിനോ നിജാർഥേഷു സംതോഷശ്ചോപജായതേ .. 31
പരസ്വാദാനവിരതഃ സംതോഷാമൃതനിർഭരഃ .
വിവേകീ ക്രമശഃ സ്വാർഥാനപ്യുപേക്ഷിതുമിച്ഛതി .. 32
ദദാതി കണപിണ്യാകശാകാദ്യപി ഹി യാചതേ .
തേനൈവാഭ്യാസയോഗേന സ്വമാംസാനി ദദാത്യസൗ .. 33
നൂനം വിലയചിത്താനാം വിവേകമനുധാവതാമ് .
മൗർഖ്യം ലഘുത്വമായാതി ധാവതാമിവ ഗോഷ്പദമ് .. 34
പരാർഥാദാനവിരതിം പൂർവമഭ്യസ്യ യത്നതഃ .
ആഹർതവ്യാ വിവേകേന തതഃ സ്വാർഥേഷ്വരക്തതാ .. 35
തതോ ഭോഗനിരാസേന സഹ സ്വാർഥനിരാകൃതിഃ .
പരമായൈ സുവിശ്രാന്ത്യൈ ക്രിയതേ കൃതിഭിഃ ക്രമാത് .. 36
ന താദൃശം ജഗത്യസ്മിന്ദുഃഖം നരകകോടിഷു .
യാദൃശം യാവദായുഷ്കമർഥോപാർജനശാസനമ്.. 37
ആസനേ ശയനേ യാനേ ഗമനേ രമണേ ജനേ .

ആധിചിന്താപരാ ഏവ നനു മൂഢാ വിദന്തു താമ് .. 38
നന്വർഥാ വിതതാനർഥാഃ സംപദഃ സംതതാപദഃ .
ഭോഗാ ഭവമഹാരോഗാ വിപരീതേന ഭാവിതാഃ .. 39
താവന്നായാതി വൈരസ്യം ചിന്താവിഷയജൃമ്ഭണൈഃ .
യാവദർഥമഹാനർഥോ ന കദർഥാർഥമർഥ്യതേ .. 40
അനുത്തമസുഖം യസ്മൈ ചിരായ പരിരോചതേ .
ജഗത്തൃണശിഖാദൃഷ്ട്യാ സോ്ഽർഥം പശ്യതു ശാമ്യതു .. 41
ഭൂരിഭാവവികാരാണാം ജരാമരണകർമണാമ് .
ദൈന്യദൗരാത്മ്യദാഹാനാമർഥഃ സാർഥ ഇതി സ്മൃതഃ .. 42
അസ്മിഞ്ജഗതി ജന്തൂനാം ജരാമരണശാലിനാമ് .
അജരാമരണം കർതും സംതോഷോ്ഽസ്തി രസായനമ് .. 43
വസന്തോ നന്ദനോദ്യാനമിന്ദുരപ്സരസഃ സ്മൃതാഃ .
ഇത്യേകതഃ സമുദിതം സംതോഷാമൃതമേകതഃ .. 44
സരസഃ പ്രാവൃഷേവാന്തഃ സംതോഷേണൈവ പൂർണതാ .
ഗമ്ഭീരാം ശീതലാം ഹൃദ്യാം പ്രസന്നാം രസശാലിനീമ് .. 45
സാധുരോജസ്വിതാമേത്യ സംതോഷേണൈവ രാജതേ .
സുപുഷ്പിതവനാകാരോ വസന്തേനേവ പാദപഃ .. 46
പാദപീഠപരാമർശപിഷ്ടകീടവദീഹതേ .
ദീനപ്രകൃതിരർഥാർഥീ ദുഃഖാദ്ദുഃഖാന്തരം വ്രജേത് .. 47
കല്ലോലവികലാഃ ക്ഷുബ്ധസമുദ്രപതിതാ ഇവ .
നാപ്നുവന്തി സ്ഥിതിം സ്വസ്ഥാം വികൃതാകൃതയോ്ഽർഥിനഃ .. 48
സംപദ പ്രമദാശ്ചൈവ തരങ്ഗോത്തുങ്ഗഭങ്ഗുരാഃ .
കസ്താ+സ്വഹി-ഫണ+ച്ഛത്ര+ച്ഛായാസു രമതേ ബുധഃ .. 49
അർഥോപാർജനരക്ഷാണാം ജാനന്നപി കദർഥനാമ് .
യഃ കരോതി സ്പൃഹാം മൂഢോ നൃപശും തം ന സംസ്പൃശേത് .. 50
മനസോ ബാഹ്യമാരമ്ഭമാന്തരം ച ലുനാതി യഃ .
സമം വൈതൃഷ്ണ്യദാത്രേണ തസ്യ ക്ഷേത്രം പ്രകാശതേ .. 51
ജഗത്ത്വമജ്ഞസംബുദ്ധം ജ്ഞോ വിദന്നസദേവ യത് .
സതീവ തത്ര സ്ഫുരതി തദനഭ്യാസജൃമ്ഭിതമ് .. 52

സംസാരനിർവേദദശാമുപേത്യ
സത്സംഗമം ശാസ്ത്രമുപേത്യ തേന .
ശാസ്ത്രാർഥഭാവേന നിരസ്യ ഭോഗാ-
ന്വൈതൃഷ്ണ്യദാർഢ്യാത്പരമാർഥമേതി .. 53

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ മുമുക്ഷു+പ്രഥമോപ+ക്രമോ നാമ സപ്ത-ചത്വാ-രിംശഃസ് സർഗഃ .. 47 ..
ഓം
****

CHECKED BY GURU P.R.IYER
16.12.2023